

Ainevaldkond: keel ja kirjandus

Ainevaldkonna õppeained, kohustuslikud ja valikkursused

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus. Keele ainekavas on 6 ja kirjanduse ainekavas 5 kohustuslikku kursust.

Eesti keele kohustuslikud kursused on „Keel ja ühiskond”, „Meedia ja mõjutamine”, „Teksti keel ja stiil”, „Praktiline eesti keel I”, „Praktiline eesti keel II” ja „Praktiline eesti keel III”.

Kohustuslikud kirjanduskursused on „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine”, „Kirjandus antiigist 19. sajandini”, „Kirjanduse põhiliigid ja -žanrid”, „20. sajandi kirjandus” ning „Uuem kirjandus”, „Müüt ja kirjandus” .

Valikkursused on „Kõne ja väitlus”, „Meedia“, „Draama”, „Filosoofiline kirjutamine“, „Kirjandus ja müüt“, „Stilistika“

Keele- ja kirjanduspädevus

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses;
- 2) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult;
- 3) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid, koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates;
- 4) hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste, tunneb ära tekstide mõjutusvahendid;
- 5) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;
- 6) väärtustab kirjanikku kui loojat ning kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutlus- ja mõttemaailma arendajat;
- 7) teab eesti, vene ja väliskirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;

- 8) tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre, eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;
- 9) analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid.

EESTI KEEL

1) Eesti keel

2) Õpetamise eesmärgid

Gümnaasiumi eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) valdab eesti kirjakeelt ning kasutab seda korrektselt kõnes ja kirjas;
- 2) on keeleteadlik, tajub keelt oma identiteedi osana, analüüsib ning hindab kriitiliselt keele muutumise tendentse ja nüüdisolukorda;
- 3) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, oskab valida suhtluskanalit ning suhtleb eesmärgipäraselt, kasutades konteksti sobivat suulist ja kirjalikku keelt;
- 4) tunneb tekstiliikide erinevusi ning oskab eri liiki tekste lugeda, analüüsida ja koostada;
- 5) rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
- 6) arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 7) valib, hindab kriitiliselt ja kasutab sihipäraselt teabeallikaid.

3) Õppetegevuse lühikirjeldus

Eesti keel on ühtaegu kooli õppekeel ja keskne õppeaine. Eesti keele valdamine loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja eelkõige eesti keele õppetegevuse tulemusel. Eesti keele kui riigieksamiaine paremaks omandamiseks on 12. klassis üks keeletund rühmatund ja lisaks minimaalsele kursuste arvule on antud 1 lisakursus eesti keele paremaks omandamiseks. Projektid, õppekäigud on kirjas kooli üldtööplaanis ja õpetaja töökavas.

4) Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest.

Praktilise eesti keele kursustes kasutatakse teiste eesti keele kursuste ja kirjanduskursuste sisulisi teemasid praktilise keeleoskuse arendamiseks. Seetõttu võib praktilise eesti keele tundides tehtud tööde tulemusi, mis näitavad kirjanduskursuste või teiste eesti keele

kursuste õpitulemuste saavutatust, hinnata ja arvestada vastavate kursuste osalise sooritusena. Samuti võib kirjanduskursustes ja teistes eesti keele kursustes tehtud tööde praktilise eesti keele kursuse õpieesmärkidele suunatud tegevusi hinnata ja arvestada praktilise eesti keele kursuse osalise sooritusena.

5) Gümnaasiumi lõpetaja õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) väljendab ennast nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses selgelt, eesmärgipäraselt ja sobivalt ning üldkirjakeele normide järgi;
- 2) valib suhtluskanaleid ning väljendusvahendeid sobivalt, lähtudes funktsionaalsetest, eetilistest ja esteetilisest kaalutlustest;
- 3) oskab oma tekstide loomiseks leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada eri laadi teabe allikaid;
- 4) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid ja iseärasusi, oskab luua ning analüüsida eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 5) kõneleb ja kirjutab asjakohastele tekstidele reageerides ning nende toetudes;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste ning tunneb tekstide mõjutusvahendid;
- 7) oskab oma keelekasutuse parandamiseks kasutada keeleinfo allikaid.

6) õppeainete ainekavad

I kursus „Keel ja ühiskond”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Keele ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine. Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel. Eesti keel ja teised keeled. Eri tüüpi keeled. Eesti keele eripära teiste keelte kõrval. Häälikusüsteem, astmevaheldus, muutevormistik, lausetüübid ja sõnajärg, totaalsus ja partsiaalsus lauseehituses (täis- ja osaalus, täis- ja osasihitis, täis- ja osaõeldistäide), eesti sõnamoodustuse erijooni. Eesti keel võrdluses soome keele ja teiste soomeugri keeltega; Euroopa ja maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid. Saksa, vene, inglise ja soome keele mõju eesti keelele. Keele varieerumine ja muutumine. Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ja sotsiaalrühmade erikeeled. Släng. Aktsent. Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika. Eesti	Kursuse lõpetamisel õpilane: 1) mõistab keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas; 2) tunneb eesti keele erijooni teiste keeltega võrreldes; 3) mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust; 4) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti; 5) oskab eakohasel tasemel analüüsida ajastuomaseid keelenähtusi.	„Keskkond ja jätkusuutlik areng” Matemaatika Kunstiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” Geograafia Võõrkeeled „Teabekeskond” „Väärtused ja kõlblus” „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Kultuuriline identiteet” Arvutiõpetus

keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur. Eesti keele staatus ja tulevik		„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

II kursus „Meedia ja mõjutamine”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Teksti üldtunnused: sobivus suhtlusolukorda, üldine sidusus ja sisuosade seostamine; keeleline loovus ja õigekeelsus. Tekstide tõlgendamine, retseptiooni erinevuse põhjused: teadmised, isiklik kogemus, kultuuritaust. Teksti adressaat ja vastuvõetavus. Tekstide liigitamine ja analüüs. Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). Meediatekstide seostamine: viited ja vihjed, vahendamise ulatus ja eesmärgid. Keel info ja suhteloo teenistuses. Meediakanalid. Tähtsamad meediakanalid Eestis, eriala- ja üldhuviajakirjad, raadio- ja telekanalid, internet, paber- ja <i>on-line</i>-väljaanded, kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusajakirjanduse erinevused. Kirjutatud teksti, kuuldeteksti ja audiovisuaalse teksti esitusviisid ning vahendid. Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis. Meediatekstide usaldusväärsus. Suhtlus	Kursuse lõpetamisel õpilane: 1) tunneb meediakanaleid, trükimeedia, raadio, televisiooni ja elektroonilise meedia erijooni ning olulisi tekstiliike; 2) teab teksti üldtunnuseid ning eri tekstide vastuvõtu iseärasusi; 3) on teadlik meediateksti vastuvõtu eripärast ja selle põhjustest; 4) on omandanud tekstianalüüsi põhivõtted; analüüsib verbaalset teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis; 5) tajub teksti autori eesmäärke ning motiive; leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele, tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis; 6) eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast;	„Keskfond ja jätkusuutlik areng” „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” Ühiskonnaõpetus Kirjandus „Teabekeskond” Arvutiõpetus Kunstiõpetus „Väärtused ja kõlblus”

internetiportaalides. Meedia ja mõjutamine. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Manipuleerimine, meediaetika jameediakriitika. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine. Autoripositsioon, info allikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia retoorika ja argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis. Reklaam (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus ja tähelepanu äratamise võtted. Reklaami mõjus. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.	7) tunneb meediatekstis ära argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted; 8) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel; 9) oskab väljendada oma seisukohta loetu ja kuuldu kohta ning valida selleks sobivaid keelevahendeid.	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Teabekeskond” „Väärtused ja kõlblus” Kunstiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

III kursus „Teksti keel ja stiil”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused. Stiil ja stilistika. Keele kasutusvaldkonnad ja stiil. Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon. Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead. Ametlik stiil, publitsistlik stiil ning teadusstiil. Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poeetika. Eesti sõnavara; tähendus ja stiilijooned. Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus. Tekstide võrdlev analüüs (eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevalikud. Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti aineestik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine. Teadustekst. Uurimiseesmärgi ja hüpoteesi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja	Kursuse lõpetamisel õpilane: 1) valib sobiva suhtluskanali ning väljendub korrektselt nii suulises kui ka kirjalikus vormis; 2) valib väljendusvahendeid suhtlusolukorra ja kõneaine põhjal; 3) analüüsib tekstide sisu, eesmäärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili; 4) koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; tarbetekstid; uurimistöö); 5) seob tekste luues omavahel alustekste, refereerib, tsiteerib, parafraseerib ning kasutab viitamissüsteeme; 6) tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega või lükkab neid ümber nii suulises kui ka kirjalikus tekstis.	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Väärtused ja kõlblus” „Kultuuriline identiteet” Kirjandus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Teabekeskond” „Keskkond ja jätkusuutlik areng” Bioloogia, keemia „Väärtused ja kõlblus”

usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid. Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine. Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.		Arvutiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

IV kursus „Praktiline eesti keel I”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad 1. Kursusega „Keel ja ühiskond” seostuvad teemad. 2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad. 3. Õppekava läbivad teemad. Kõnelemine Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argumenteerimine, veenmine; emotsionaalsus, toon. Kirjutamine Tarbetekstid: elulugu, avaldus, seletuskiri, taotlus, kaebus, kiri ja e-kiri, plangid ning vormid. Arvamustekstid. Arvamustekstide ülesehituse põhimõtted. Arvamustekstide koostamine ühiskonna- ja õpilaselu teemadel. Referaadi ja kokkuvõtte kirjutamine. Õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine vajaduse põhjal. Lugemine Seotud ja sidumata tekstide (nimestike, graafikute, tabelite jm) mõistmine.	Kursuse lõpetamisel õpilane: 1) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis; 2) koostab levinumaid tarbetekste; 3) oskab ühe alusteksti põhjal koostada referaati ja kokkuvõtet, vältides plagiaati; 4) tunneb põhilisi elektroonilise infootsingu võimalusi ning kasutab neis leiduvat infot oma tekstides; 5) oskab kasutada elektroonilisi ja paberil sõnaraamatuid; 6) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” Arvutiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Väärtused ja kõlblus” „Teabekeskond” Kirjandus, bioloogia, ajalugu „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

Tekstide otsing veebist ja raamatukogust; info otsing elektroonilisest ja paberil tekstist. Süsteemiline sõnavaraarendus (nt harvem sõnavara, mõistesuhted, sõnamoodustus, käsitletavate teemadega seotud erisõnavara; sõnavara omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Kuulamine Erinevate keelevariantide sotsiaalse tähenduse mõistmine, teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toimingutes, suhtluspartneri mõistmine dialoogis.		Matemaatika, bioloogia Arvutiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

V kursus „Praktiline eesti keel II”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad 1. Kursusega „Meedia ja mõjutamine” seostuvad teemad. 2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad. 3. Õppekava läbivad teemad. Kõnelemine Suuline suhtlus olukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt. Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine. Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ning veenmine ja mõjutamine. Kirjutamine Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo, tegevuskava. Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine. Ajakirjanduslike tekstide koostamine: arvamuskirjutamine, retsensioon, pressiteade.	Kursuse lõpetamisel õpilane: 1) annab paindlikult ja olukorra järgi edasi oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid niihasti isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses, nii suuliselt, kirjalikult kui ka elektrooniliselt; 2) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning suudab kaitsta oma seisukohti eakohastes aruteludes koolis; 3) suudab kaasa mõelda avalikule esinemisele ning esitada ettekandjale küsimusi; 4) suudab eri liiki meediatekste kriitiliselt hinnata ning eri allikatest pärineva info ja arutluskäikude põhjal tasakaalustatud kokkuvõtet teha; 5) suudab kirjutada arvamuskirjutusi, retsensioone ja pressiteade ning koostada koosoleku memo ja tegevuskava; 6) suudab mitme allikaga põhjal kirjutada referatiivset teksti, vältides plagiaati; 7) on arendanud oma elektroonilise infootsingu	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Keskkond ja jätkusuutlik areng” „Väärtused ja kõlblus” „Teabekeskond” Arvutiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” Ajalugu, bioloogia, kirjandus

Veebitekstide koostamine: blogi, <i>podcast</i>. Vajaduse korral õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Lugemine Eri modaalsusega tekstide (kirjaliku, audiovisuaalse, hüpertekstilise) tähenduse mõistmine. Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, meediatekstide kriitiline analüüsimine. Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal paindlike elektrooniliste otsingustrateegiatega kasutamine. Süsteemiline sõnavaraarendus (üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitlevate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Kuulamine Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine.	oskust ning suudab kasutada paindlikke infootsingu strateegiaid; 8) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust	„Väärtused ja kõlblus” Arvutiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Tervis ja ohutus” „Teabekeskond” „Keskond ja jätkusuutlik areng”

VI kursus „Praktiline eesti keel III”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad 1. Kursusega „Teksti keel ja stiil” seostuvad teemad. 2. Kirjanduskursustega haakuvad teemad. 3. Õppekava läbivad teemad. Kõnelemine Keeleline väljendusrikkus mõtete, tunnete ja hinnangute väljendamisel. Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses. Kirjutamine Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal. Tarbetekstide (projekti ja kandidaadi põhjenduse, tegevusaruande) koostamine. Teadusteksti koostamine ja vormistamine. Vajaduse korral õigekirja ja õigekeelsusküsimuste kordamine.	Kursuse lõpetamisel õpilane: 1) suudab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust; 2) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti keerukaid küsimusi käsitlevas ametlikus arutelus; 3) suudab konspekterida näitvahenditega toestamata suulist esitust; 4) oskab edastada eri modaalsuse ja struktuuriga ning eri allikatest saadud infot ja arutluskäike sidusas tekstis ning lõimida sellesse oma hinnanguid ja seisukohti; 5) oskab koostada keerulisi tarbetekste; 6) tunneb teadusliku stiili põhitunnuseid ning suudab koostada eakohast teaduslikku teksti, vältides plagiaati; 7) kasutab keerukaid elektroonilise teabeotsingu strateegiaid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust; 8) valdab eesti kirjakeelt.	„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” Ajalugu, bioloogia, keemia Arvutiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

Lugemine Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine. Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine. Süsteemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Teabeotsingu oskuste tõhustamine. Kuulamine Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekterimine. Väitluse juhtimine ning seal esile tõusnud argumentidest kokkuvõtte tegemine.		„Teabekeskond” „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Tervis ja ohutus” Matemaatika, füüsika, keemia Kirjandus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” Arvutiõpetus

KIRJANDUS

1) Kirjandus

2) Õpetamise eesmärgid

Gümnaasiumi kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) loeb ja väärtustab nii eesti kui ka maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, suhestab loetut teose ajastu ning tänapäevaga;

2) väärtustab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust ning kirjanikku kui loojat;

3) väärtustab kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat ning kujutlus- ja mõttemaailma arendajat;

4) loeb nii proosat, luulet kui ka draamat, tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre ning eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;

5) mõistab sõnakunsti väljendusvahendite mitmekesisust ning nende erinevusi ja sarnasusi võrreldes teiste kunstiliikidega (teater, film, kunst, muusika);

6) tajub kirjandusteksti mitmeti tõlgendatavust, erinevate kultuurikontekstide tausta teose mõistmisel, näeb kirjanduses inimese ja maailma mõistmise mudelit;

7) kujundab endast teadlikku lugejat, kes kirjanduse toel arendab oma eetilisi ja esteetilisi väärtushinnanguid ning maailmavaadet;

8) analüüsib kriitiliselt erinevaid kirjandusteoseid ja info allikaid, arendab nii suulist kui ka kirjalikku väljendus- ja arutlusoskust ning loovust.

3) Õppetegevuse lühikirjeldus

Gümnaasiumi kirjandusõpetus, toetudes põhikooli kirjandustundides omandatule, jätkab teksti- ja lugejakeskset kirjandusõpetust. Erilist tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele, tekstide analüüsile ja tõlgendamisele eri vaatepunktidest. Kirjandus toetab õpilaste funktsionaalse lugemise oskuse kujundmaist ja seega ka ettevalmistamist riigieksamiks. Kirjanduse kursusi on lisatud riikliku õppekava miinimumile lisaks üks. Kirjandusõpetuse traditsiooniliseks lisaks on 11. klassis toimuv õppekäik Vargamäele. Väiksemad projektid, õppekäigud on kirjas kooli üldtööplaanis ja õpetaja töökavas.

4) Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe

tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esitluste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekava taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

5) Gümnaasiumi lõpetaja õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) toob näiteid maailmakirjanduse eri voolude ja žanride, teoste ja nende autorite kohta ning seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;
- 2) nimetab eesti kirjanduse peamised arengusuunad, tähtsamad autorid ja teosed, avab oluliste teoste tähenduse eesti kirjanduse taustal ning iseenda kui lugeja vaatepunktist;
- 3) seostab loetut nii võrdlevalt kui ka eristavalt tänapäeva eluolu ja -nähtustega ning iseenda ja üldinimlike probleemidega;
- 4) selgitab peamiste tekstianalüüsiks tarvilike põhimõistete tähendust, analüüsib ilukirjandusteose poeetikat, mõistab keelekasutuse eripära ja stiili seoseid teksti sõnumiga;
- 5) analüüsib ja tõlgendab luuletust, iseloomustab selle poeetikat (žanr, teema, motiiv, kujund, vorm), kirjeldab meeolelu ja sõnastab sõnumi;
- 6) määrab proosa- või draamateksti teema, sõnastab probleemi ja peamõtte, iseloomustab jutustaja vaatepunkti, tegevusaega ja -kohta, miljööd, süžeed ja tegelasi ning ülesehitust ja keelekasutust;
- 7) kirjeldab teksti põhjal tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende olemust, omavahelisi suhteid ning funktsioone narratiivis, võrdleb ja vastandab tegelasi, annab nendele hinnanguid, otsib nende käitumisele alternatiivi ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- 8) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal nii suuliselt kui ka kirjalikult, teemakohaselt ja põhjendatult, tuues näiteid teostest ning avardades teemat küsimuste ja väidetega;
- 9) õpib tundma ennast kui lugejat, jagab oma lugemiskogemust teistega, kujundades seeläbi oma lugemiseelistusi ning väärtushinnanguid;
- 10) võrdleb kirjandusteost ja sellel põhinevat filmi või teatrilavastust ning toob näiteid kirjandus-, filmi- ja teatrikeele erinevuste kohta.

6) õppeainete ainekavad

I kursus „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Kirjanduse olemus ja roll Ilukirjandus kui sõnakunst. Fiktsionaalsus ja faktuaalsus. Kirjandusteose ühiskondlik, ajalooline, moraalne, rahvus- ja maailmakultuuriline, keeleline, tundeline väärtus. Kirjandus kui inimese siseilma ja välismaailma (looduse ja ühiskonna) kujutaja. Kirjandus kui maailma avaja, väljendaja ning uute seoste looja. Kirjandus kui eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste kujundaja. Autorikeskne lähenemine kirjandusele Autori ja teose seosed, elu- ja loominguloolisus, positivism kirjandusuurimises. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Autori kuulumine koolkonda või rühmitusse, koht ajastus, traditsioonis, rahvuskirjanduses. Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus. Omaelulooline kirjutamine. Lugejakeskne lähenemine kirjandusele Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugejaoskused.	Kursuse lõpul õpilane: 1) on tuttav vähemalt kolme kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust kultuuri- ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili; 2) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni; 3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte; 4) hindab käsitletavate kirjandusteoste humanseid väärtusi, märkab teostes peituvaid eetilisi	Ajalugu Psühholoogia „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Väärtused ja kõlblus” Ajalugu „Elukestev õpe ja karjääri

Tegelik lugeja: tema isiklik elukogemus, põlvkondlik või sotsiaal-kultuuriline kuuluvus. Ideaalne ehk mudellugeja. Individuaalne ja rühmalugemine. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus, eri lahenduste dialoog. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Lugeja ootused. Lugemismuljed. Lugemisnauding. Lemmikraamat. Lugeja mõjutamine: stereotüübid, argumentatsioon, arhetüübid, koomika. Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Proosateksti analüüs ja tõlgendamine Sõnakunstiteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv, jutustamine ja kirjandusteose vaatepunkt. Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, teadvuse vool. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Karakter ja tüüp. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Süžee ja faabula. Teema, detail, motiiv, sümbol. Moto. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus. Teos kui struktuurne tervik. Kirjandusteose kompositsioon. Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused). Põhiidee. Teose	ja esteetilisi väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ja lugemiskogemusi; 5) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle ja ühe eesti autori luuletuskogu.	planeerimine” „Väärtused ja kõlblus” Ühiskonnaõpetus „Teabekeskond” Psühholoogia

stiil. Alltekst kui varjatud tähenduskiht. Allusioon. Paroodia ja travestia. Intertekstuaalne ehk tekste seostav käsitlusviis: teose avamine teiste tekstide vormilisel või sisulisel taustal. August Gailit, Mehis Heinsaar, Ernest Hemingway, Herman Hesse, Erich Maria Remarque, Jerome David Salinger, Juhan Smuul, Anton Hansen Tammsaare, Mats Traat, Anton Tšehhov, Friedebert Tuglas, Mati Unt, Peet Vallak, Oscar Wilde, Virginia Woolf, Tõnu Õnnepalu jt. Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine Luule ja lüürika olemus. Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Lüürilise mina vaatepunkt. Lüüriline eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus. Luule kui värsskõne. Luuletuse sisu ja vorm (väljendus). Stroof. Refraan. Luuletus kui vormisidusalt väljendatud mõte. Teemaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte. Luulekeele kujundlikkus. Luule musikaalsus: rütm (värsimõõdud) ja riim (alg- ja lõppriim). Keeleluule. Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Kõlakujundid: hääliku- ja sõnakordused, helijäljendus, kõlasümboolika. Kõnekujuandid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, sümbol, allegooria, metonüümia,		„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

hüperbool, oksüümoron. Lausekujundid: kordus, mõttekordus, astendus, retooriline küsimus, väljajätt, sõnamäng, siire. Piltluule, anagramm. Koomiline stiil luules: huumor, ironia, grotesk, sarkasm. Artur Alliksaar, Betti Alver, Ernst Enno, Doris Kareva, Ilmar Laaban, Kalju Lepik, Juhan Liiv, Viivi Luik, Paul-Eerik Rummo, Hando Runnel, Marie Under, Debora Vaarandi, Juhan Viiding, Henrik Visnapuu jt. Mõisted Allegooria, alltekst, allusioon, anagramm, autobiograafia, eepika, ellips, epiteet, faabula, grotesk, ironia, isikustamine, kalambuur, keeleluule, kõlasümboolika, luule, lüürika, lüüriline mina, memuaarid, metafoor, metonüümia, miljöö, motiiv, moto, narratiiv, omaeluloolisus, paroodia, piltluule, proosa, päevik, refrään, reisikiri, retooriline küsimus, riim, rütm, sarkasm, siire, sisemonoloog, stroof, sümbol, süžee, teema, travestia, vaatepunkt, võrdlus, värsimõõt. Terviklikult käsitletavat teosed Õpilane loeb vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle eesti ja välisautoritelt ning ühe eesti autori luuletuskogu.		Eesti keel „Kultuuriline identiteet” Kunstiõpetus

II kursus „Kirjandus antiigist 19. sajandini”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Temaatika Kultuuri mõiste. Maailma loomise müüdid ja muistendid; eri rahvaste loomismüüte. Kirja ja kirjanduse sünn. Vanakreeka müüdid. Antiikkirjandus (Homeros, Sophokles, Vergilius jt). Kirjanduse põhiliikide ja žanride teke. Piibel kui kirjanduse alustekst. Keskaja kirjandus (saaga, kangelasepos, rüütliromaan, keskaegne luule ja draama jm). Renessansikirjandus (Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giovanni Boccaccio, Thomas More, William Shakespeare, Miguel de Cervantes jt). Barokk-kirjandus (Pedro Calderón). Klassitsistlik kirjandus (Molière). Valgustuskirjandus (Daniel Defoe või Jonathan Swift; Voltaire, Johann Wolfgang Goethe jt). Romantism (Aleksandr Puškin või George Gordon Byron; Victor Hugo või Walter Scott või Prosper Mérimée jt). Realism ja naturalism (Honoré de Balzac või Gustave Flaubert või Stendhal või Fjodor Dostojevski või Lev Tolstoi või Émile Zola jt). Estetism (Oscar Wilde). Romantismijärgne luule, sümbolism (Walt Whitman või Charles Baudelaire või Rainer Maria	Kursuse lõpul õpilane: 1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust ja kirjandusvoole, nimetades nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, teosed ning autorid; 2) nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid arenguperioode, olulisemaid autoreid ja kirjanduslikke rühmitusi; 3) määrab eesti kirjanduse tekkeaja ning võrdleb selle kujunemist muu Euroopa kirjanduse arenguperioodidega; 4) mõistab ning hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi; 5) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost, tundes teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.	Ajalugu, kunstiõpetus läbivalt „Väärtused ja kõlblus” „Kultuuriline identiteet”

Rilke või Eino Leino või Rabindranath Tagore jt). Realistlik draamakirjandus (Anton Tšehhov või Henrik Ibsen või August Strindberg jt). Eesti kirjanduse lätetel (kroonikad, vaimulik kirjandus, ilmalik kirjandus, juhuluule). Rahvusliku ilukirjanduse algus (Kristjan Jaak Peterson). Rahvusliku ärkamisaja kirjandus (Friedrich Robert Faehmann, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Lydia Koidula jt). Realistliku kirjanduse algus (Juhan Liiv, Eduard Vilde). Arutlustemasid Kirjandus kui inimkonna ja tema kultuuri peegelpilt. Murrangulised pöörded ühiskonnas, selle kajastused kirjanduses. Kirjanduslikud ajastud, voolud, meetodid, nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, autorid ja teosed. Kirjanduse roll ja tähtsus ühiskonnas eri ajastutel ja kultuurides. Eri ajastute kirjanduslikud esteetikad, erinevad elutunnetused ja selle väljendused. Ajaülesed probleemid, laiahaardeline ja mitmekülgne elu- ja inimesekujutus. Muistsete müütide ja rahvapärimate kandumine kirjandusse. Arhetüüpsed teemad ja motiivid. Arhetüüpsed süžeed ja tegelased. Karakterite individuaalsus ja inimsuhete keerukus. Inimlikud voorused ja pahed, väärtused ja puudused. Tegelaeste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid. Inimeste mõtete ja tegude ühiskondlik tingitus. Jumalasu (kristluse) roll ühiskonnas, religioossed tõed ja konfliktid. Inimese orjastamine ja		„Väärtused ja kõlblus” „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” Psühholoogia

ahistamine, sotsiaalsed normid ja tabud, võimu omavoli. Teise (naise, võõra, veidra) kujutamine. Võitlus inimese kui isiksuse vabastamise eest, usk elu tähenduslikkusesse. Rahvuskirjandus kui rahvuskultuuri kestmise tagatis. Rahvuslikud väärtused: keel ja kultuur. Minevikutõlgendused ja kujutlused tulevikust. Looduse kujutamine kirjanduses. Loomuliku ja haritud inimese ideaal. Mõistuse ja tunnete tasakaal ja konflikt inimeses. Igavesed väärtused ja idealistlikud unistused. Humaansed ideaalid: vabadus ja armastus. Loomise võlu ja vägi. Andekuse (geniaalsuse) mõistatus. Kirjanduse filosoofiline sügavus. Fantaasia- ja muinasjutumaailmad. Imed, maagia ja üleloomulikkus. Erandlikud ja tavapärased olukorrad, koomika, traagika, dramatism ja tragikoomika. Elu tõepärane ja idealiseeritud kujutamine. Ühiskondlike olude kriitika. Elulaad, kombed ja moraal eri ajastutel ja kultuurides. Jne. Mõisted antiikkirjandus, arhetüüp, draama, dramaatika, eepika, eepos, klassitsism, kultuur, lüürika, müüt, naturalism, novell, realism, renessanss, romaan, romantism, saaga, sonett, sümbolism, utoopia, valgustus. Terviklikult käsitletavat teosed		„Teabekeskond” „Kultuuriline identiteet”

Õpilane loeb läbi vähemalt neli pikemat tervikteost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt.		

III kursus „Kirjanduse põhiliigid ja žanrid”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Ilukirjanduse põhiliigid ja žanri mõiste Ilukirjanduse põhiliigid. Lüüriliste, eepiliste ja draamatiliste tekstide olemus. Žanri mõiste. Kirjandusvoolu ja -žanri stiil. Kirjandusteose stiil kui mõtte ühtsus ja väljendusvahendite korrastatus. Eepika Eepos, romaan, novell, jutustus, miniatuur. Romaani sünd ja muutused. Romantiline romaan: Emily Jane Brontë „Vihurimäe” või Selma Lagerlöf „Gösta Berlingi saaga” või Prosper Mérimée „Carmen” või George Sand „Väike Fadette”. Realistlik romaan: Honoré de Balzac „Isa Goriot” või Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus” või Gustave Flaubert „Madame Bovary” või Stendhal „Punane ja must” või Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus”. Romaani alaliigid. Kujunemisromaan: Jack London	Kursuse lõpul õpilane: 1) eristab õppematerjalidele toetudes kirjanduse põhiliike ja žanre, analüüsib teoseid liigi- ja žanritunnuste põhjal; 2) analüüsib romaani alaliike ning toob näiteid autorite ja teoste kohta; 3) toob esile käsitletud teoste teema, probleemistiku ja ideestiku, analüüsib tegelasi ja nende suhteid, loob seoseid nüüdisajaga ning tsiteerib ja refereerib oma väidete kinnitamiseks teksti; 4) nimetab luuleteksti žanri, teema ja põhimotiivid, sõnastab selle mõtte ning analüüsib keele ja kujundikasutust; 5) eristab näitekirjanduse põhižanre ja nende alaliike, arutleb näidendis käsitletud teemade ja	„Väärtused ja kõlblus” Ajalugu, kunstiõpetus

sonett, valm. Salmidega ja salmideta luule. Vabavärss. Sonett: Francesco Petrarca, William Shakespeare, Marie Under, Henrik Visnapuu, Bernard Kangro jt. Modernistlik luule: Betti Alver, Heiti Talvik jt. Vabavärss: Jaan Kross, Artur Alliksaar, Jaan Kaplinski, Paul-Eerik Rummo jt. Laululine luule: Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt. Dramaatika Tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia. Draama alaliigid: karakterdraama, psühholoogiline draama, olmedraama, ideedraama, ajalooline draama. Tragöödia: William Shakespeare „Hamlet” või Anton Hansen Tammsaare „Juudit”. Komöödia: Molière „Tartuffe” või Andrus Kivirähk „Voldemar”. Draama: Johann Wolfgang Goethe „Faust” (I osa) või Henrik Ibsen „Nukumaja” või „Metspart” või Bernard-Marie Koltès „Roberto Zucco”. Mõisted Ajalooline romaan, ballaad, draama, dramaatika, eepika, eepos, epigramm, haiku, jutustus, komöödia, kujunemisromaan, lüroepika, lüürika, maagilis-realistlik romaan, miniatuur, modernism, novell, ood, piltluule, poem, postmodernism, psühholoogiline romaan, realism,		Ajalugu Muusikaõpetus Ajalugu Muusikaõpetus „Väärtused ja kõlblus”

romaan, romantism, sonett, sümbolism, tragikomöödia, tragöödia, vabavärss, valm. Terviklikult käsitletavat teosed Õpilane loeb vähemalt neli tervikteost, valides nii eepika kui ka draamatika hulgast, ning ühe eesti autori luuletuskogu.		

IV kursus „20. sajandi kirjandus”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Temaatika 20. sajandi maailmakirjanduse voolud ja suunad. Modernistlik luule. Sümbolism (Aleksandr Blok). Futurism (Vladimir Majakovski). Imažism (Thomas Stearns Eliot). Sürrrealism (Federico García Lorca). Akmeism (Anna Ahmatova). Modernistlik proosa (James Joyce või Franz Kafka või Marcel Proust või Knut Hamsun või Herman Hesse või Virginia Woolf või William Faulkner või Mihhail Bulgakov või Vladimir Nabokov või Kurt Vonnegut või Jerome David Salinger või Mika Waltari jt). „Kadunud põlvkond” (Ernest Hemingway või Erich Maria Remarque või F. Scott Fitzgerald). Eksistentsialism (Jean-Paul Sartre või Albert Camus). Modernistlik draama (Maurice Maeterlinck või Luigi Pirandello või Bertolt Brecht või Samuel Beckett või Eugène Ionesco või Tennessee Williams või Edward Albee jt). Maagiline realism, postmodernism (Jorge Luis Borges või Gabriel García Márquez või Milan Kundera või Umberto Eco või Günter Grass jt). 20. sajandi eesti luule. Noor-Eesti rühmituse euroopaliku kultuuri taotlus ja luuleuuendus. Uusromantism. Gustav Suitsu sotsiaalne kujundlikkus. Ernst Enno sümbolistlikkus või	Kursuse lõpul õpilane: 1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust, tähtsamaid voole ja žanre, autoreid ja nende teoseid; 2) nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid autoreid ja nende teoseid; 3) seostab eesti kirjanduslugu Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega, 4) võrdleb poetikaanalüüsile tuginedes kahte vabalt valitud kirjandusteost, tuues esile ühiseid ja eriomaseid jooni; 5) mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi; 6) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.	Ajalugu, kunstiõpetus „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

Villem Ridala impressionistlikkus. Siuru rühmituse meelelisus. Tarapita ekspressionistlikkus. Marie Underi luuletemaatika arengusuundi. Henrik Visnapuu armu- ja isamaalüürika. Arbujate põhihoiakuid. Betti Alveri mõtte- ja väljendusselgus. Heiti Talviku nägemuslikkus. Pagulasluule tähtsamad autorid ja põhiteemad. Kalju Lepiku rahvuslikkus või Bernard Kangro mütopoesia. Ilmar Laabani või Andres Ehini sürrealism. Stalinistlik luule. Sulaaja luule. Modernism 1960.– 1970. aastate luules. Ain Kaalepi vormikultuur. Artur Alliksaare või Juhan Viidingu keelemängud. Kassetipõlvkond: illusioonid ja tegelikkus. Paul-Eerik Rummo valu ja tõetaotlus. Jaan Kaplinski harmooniaotsingud. Hando Runneli rahvuslikkus. Viivi Luige uussümbolism. Luule poliitiline alltekst. Doris Kareva või Indrek Hirve armastusluule. 20. sajandi eesti proosa. Friedebert Tuglase uussümbolistlik novell või Jaan Oksa ekspressiivne novell või Peet Vallaku uusrealistlik novell. August Gailiti uusromantiline romaan. Anton Hansen Tammsaare romaanid. Pagulasproosa tähtsamad autorid ja teosed, žanrid ja põhiteemad: Gert Helbemäe või Ain Kalmus või Bernard Kangro või Albert Kivikas või August Mälk või Karl Ristikivi või Ilmar Talve või Valev Uibopuu või Arved Viirlaid või Helga Nõu jt. 1960.–1980. aastate		Ajalugu, kunstiõpetus, muusikaõpetus „Kultuuriline identiteet” „Väärtused ja kõlblus” Ajalugu Ajalugu Eesti keel „Kultuuriline identiteet”

proosa muutused. Mats Traadi talupojaromaanid. Jaan Krossi ajaloolised ja eluloolised romaanid. Proosa uuenduslikkus: sisemonoloog, eksistentsiaalsus, võõrandumine, grotesk. Mati Unt või Arvo Valton. 1970.–1980. aastate uus põlvkond. Mihkel Muti irooniline romaan. Olmerealism. 20. sajandi eesti draama. Eduard Vilde näidendid või August Kitzbergi draamad või Oskar Lutsu külakomöödia. Anton Hansen Tammsaare psühholoogilised draamad. Juhan Smuuli žanrileidlikkus. 1960.–1970. aastate teatriuuendus. Väärtuste kriis Enn Vetemaa näidendites. 1980. aastate vastupanuhiakud. Ajaloopöörised, rahvas, mälu ja identiteet Jaan Kruusvalli või Madis Kõivu näidendites. Arutlustemasid Kirjandus kui armastus. Kirjandus kui inimkonna ja tema kultuuri peegelpilt. Murrangulised pöörded ühiskonnas, nende kajastused kirjanduses. Kirjanduslikud voolud ja suunad, nende ajapiirid, sisu- ja vormitunnused, tähtsamad žanrid, autorid ja teosed. Kirjanduse peavoolud ja marginaalsused. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Kirjanduse kui kunsti iseväärtuse rõhutamine. Teksti ja tegelikkuse suhte muutumine. Elutõde ja kunstitõde. Kirjanduslikud sisu- ja vormiekspereimendid,		Ajalugu, kunstiõpetus „Väärtused ja kõlblus” „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” „Kultuuriline identiteet” Ajalugu, muusikaõpetus

vastuhakk traditsioonidele. Kirjandus kui mõtte ja vormi avangard. Huvi müstilise, ilusa ja erakordse vastu. Kirjanduse aines: elamused, kogemused, aimdused, unenäod. Muistsete müütide ja rahvapärimate kandumine kirjandusse. Nüüdisaegsed müüdid. Folkloorne pärand autoriloomingus. Filosoofia ja kirjanduse läbipõimutus. Sügavus ja pinnapealsus kirjanduses. Tegevus ja sisekaemus, aktiivsus ja passiivsus kirjanduses. Vaba ja reeglistatud kirjandus. Kirjandus ja tsensuur. Loomisprotsessi ja inimese sisemaailma kujutamine. Küsimus olemise mõttest ja tähtsusest. Kirjanduse tunnetuslik väärtus. Kirjandus olemise kehtestajana, maailma muutja ja rikastajana. Kirjandus ja ühiskondlik-poliitilised vastuolud. Inimpsüühika kujutamine, eksistentsi piirid. Erandlikud ja tavapärased olukorrad; koomika, traagika, dramatism ja tragikoomika. Inimese suhe loodusega. Naine mehekeskses ühiskonnas. Kirjandus ja vähemused. Mineviku ja kaasaja probleemide põimimine. Põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid. Rahvuslik identiteet ja globaliseeruv maailm. Keele ja stiili ilu. Uued vormid ja väljendusvahendid, kujundid ja sõnad. Kirjandus kui mäng. Kirjandus kui provokatsioon. Kirjaniku positsioon ja vastutus ühiskonnas. Autori koht ajastus, rühmituses, traditsioonis ja rahvuskirjanduses. Kirjaniku ja lugeja vahekorra		„Väärtused ja kõlblus” Ajalugu Eesti keel, kunstõpetus, muusikaõpetus „Teabekeskond” Psühholoogia Ajalugu

muutumine. Teksti ja lugeja vahekorra muutumine. Kirjandus kui piiride avardamine. Kirjandus teise kogemuse vahendajana. Euroopa kirjandus eetiliste ja humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ja võrdlusi. Eesti kirjandus maailmas. Mõisted Absurdidraama, absurдитеater, akmeism, avangardism, eksistentsialism, ekspressionism, futurism, grotesk, imažism, impressionism, maagiline realism, modernism, pagulaskirjandus, postmodernism, sümbolism, sürrealism, uusromantism. Terviklikult käsitletavat teosed Õpilane loeb läbi vähemalt neli pikemat teost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt.		„Väärtused ja kõlblus” Psühholoogia „Kultuuriline identiteet” Ajalugu

V kursus „Uuem kirjandus”

Õppesisu	Õpitulemused	Lõiming, läbivad teemad
Kirjandus ja ühiskond 1980. aastad Eesti ühiskonnas ja kirjanduses. Murdepunktid Eesti lähiajaloo, vabadusvõitlus ja sõnavabadus. Kirjanikud vabadusvõitluse kandjatena (Lennart Meri, Arvo Valton, Hando Runnel jt). Pagulaskirjanduse avastamine Eestis, valgete laikude kõrvaldamine, ilmumata teoste avaldamine (Paul-Eerik Rummo, Uku Masing, Madis Kõiv jt). 1990. aastate alguse murrangulised muutused ühiskonnas ja kirjandusel. Kirjanduse roll tänapäeva ühiskonnas. Eesti nüüdisluule Murranguaastate sõnavabadus. Luule sisulised, vormilised ja keelelised muutused. „Põrandaalune” ja punkluule: Priidu Beier, Merca, Liisi Ojamaa, Villu Tamme, Tõnu Trubetsky. Etnofuturism: Kauksi Ülle, Jan Rahman jt. Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra. Intertekstuaalne luule: Hasso Krull, Kalju Kruusa, Aare Pilv. Lauldav luule: Ott Arder, Peep Ilmet, Leelo Tungal, Jaan Tätte, Aapo Ilves. Sotsiaalne vabavärss: Toomas Liiv, Kalev Keskküla, Asko Künnap, Jürgen Rooste jt. 21. sajandi luule otsingud: Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Igor	Kursuse lõpul õpilane: 1) nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi; 2) analüüsib ning tõlgendab loetud kirjandusteoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teose teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, tegelaste suhteid, olustikku ja sündmustikku, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga; 3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi, salmilisust või vabavärsilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte; 4) arutleb loetud uudisteoste üle, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga; 5) seostab loetut tänapäeva eluolu ja -nähtustega, iseenda, ühiskonna ning üldinimlike probleemide ja väärtustega; 6) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm	Ajalugu „Väärtused ja kõlblus” „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine” Eesti keel, muusikaõpetus „Kultuuriline identiteet”

Kotjuh, François Serpent (fs), Triin Soomets, Elo Viiding, Tõnu Õnnepalu jt. Eesti nüüdisproosa Uuema proosakirjanduse algus: Viivi Luik „Seitsmes rahukevad” või „Ajaloo ilu”. Muutunud teemad ja vaatepunktid: Mati Unt „Öös on asju” või Peeter Sauter „Indigo” või Jaan Undusk „Kuum”. Eneseotsingud ja moodsa tsivilisatsiooni hälbed: Emil Tode (Tõnu Õnnepalu) „Piiririik” või Ene Mihkelson „Katkuhaud” või Nikolai Baturin „Sõnajalg kivis”. Eestlaste paroodia ja eneseiroonia: Andrus Kivirähk „Rehepapp” või Mihkel Mutt „Rahvusvaheline mees” või Kaur Kender „Yuppiejumal”. Uusim lühiproosa: Tuglase novelliauhinna laureaadid; Jüri Ehlevest „Hobune eikusagilt”, Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja”, Ervin Õunapuu „Eesti gootika”; Jan Kaus või Eeva Park või Tarmo Teder jt. Uusim romaan: Tiit Aleksejev või Indrek Hargla või Rein Raud või Mari Saat jt. Võimalike maailmade kujutamine: Matt Barker või Indrek Hargla või Armin Kõomägi või Urmas Vadi jt. Memuaarid ja päevikud: Jaan Kaplinski või Tõnu Õnnepalu. Kirjanike veebipäevikud. Eesti nüüdisdraama Uued teemad ja vaatepunktid näitekirjanduses. Filosoofiline draama: Madis Kõiv. Elulooline tragikomöödia: Mart Kivastik või Andrus Kivirähk.	proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, ühe luuletuskogu ning ühe värskelt ilmunud uudisteose.	Ajalugu, psühholoogia „Kultuuriline identiteet” „Väärtused ja kõlblus”

Inimsuhete psühholoogia: Jaan Tätte. Kirjanduslooline draama: Loone Ots või Jaan Undusk. Grotesk ja absurdikomöödia: Urmas Lennuk või Urmas Vadi. Uusim näitekirjandus. Kirjanduselu ja kirjanduse institutsioonid Eesti Kirjanike Liit, Eesti Kirjanduse Selts, Eesti Kirjandusmuuseum, kirjanike muuseumid. Kirjandusväljaanded. Kirjanduspreemiad. Nobeli kirjanduspreemia. Kirjanduskriitika. Kirjanduse tõlkimine. Küberkirjandus. Kultus- ja hittkirjandus. Uuem maailmakirjandus Luule: Guntars Godiņš „Öö päike” või Harvey Lee Hix „Kindel kui linnulend” või Juris Kronbergs „Maa-alune luule” või Lassi Nummi „Maa ja taeva märgid” või Wisława Szymborska „Oma aja lapsed” jt. Proosa: Michael Cunningham „Tunnid” või Jostein Gaarder „Sophie maailm” või Nick Hornby „Maoli” või Peter Høeg „Preili Smilla lumetaju” või Nora Ikhstena „Elu pühitus” või Jean-Marie Gustave Le Clézio „Näljaritornell” või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine” või Hanif Kureishi „Äärelinna Buddha” või Doris Lessing „Kõige ilusam unelm” või Cormack McCarthy „Tee” või Ian McEwan „Tsementaed” või Toni Morrison „Armas” või Haruki Murakami „Norra mets” või Sofi Oksanen „Puhastus” või Orhan Pamuk „Lumi” või Viktor Pelevin „Õuduse kiiver”		„Kultuuriline identiteet” Ajalugu „Kultuuriline identiteet”

või Arundhati Roy „Väikeste asjade jumal” või Jeanette Winterson „Taak” jt.

Draama: Harold Pinter „Majahoidja” jt.

Arutlusteemasid

Kirjanduse mitmekesisustumine ja uuenemine. Ideoloogiad, moraal ja esteetika ümberhinnangute keerises. Uuem kirjandus ja klassikaline ilumõiste. Kirjandus ja ühiskonna valupunktid.

Nüüdiskirjandus ja ajalugu. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Kirjanduse rahvuslikkus ja rahvusülesus. Kirjanduse uued väljendusvahendid. Kirjandus kui ühiskondlik või keeleline provokatsioon. Kirjandus ja postmodernism. Kirjandus ja elektrooniline meedia.

Kirjandus ja meelelahutus. Kirjandus kui otsing ja mäng. Reaalsuse ja fantastika põimumine,

astumine tundmatusse maailma. Inimese ja maailma suhte kajastusi. Kirjandus kui piiride

avardamine. Kirjandus teise kogemuse vahendajana. Euroopa kirjandus eetiliste ja humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ja võrdlusi. Eesti kirjandus maailmas. Jne.

Mõisted

Absurdikirjandus, arvustus, etnofuturism, grotesk, hittkirjandus, intertekstuaalsus, ironia,

kultuskirjandus, küberkirjandus, memuaarid, paroodia, postmodernism, punkluule, vabavärss,

„Väärtused ja kõlblus”

Ajalugu, psühholoogia

„Elukestev õpe ja karjääri planeerimine”

Eesti keel, kunstiõpetus

Arvutiõpetus

veebikirjandus. Terviklikult käsitletavat teosed Õpilane loeb läbi vähemalt kolm tänapäeva kirjanduse proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, lisaks ühe luuletuskogu ning ühe värskest ilmunud uudisteose.		„Kultuuriline identiteet”